Gandhi (1982)

Ancak kimliği unutarak benliğine kavuşursun ve ancak milliyetçiliği terk ederek milliyetini bulursun

Gandhi'nin "gerçek" yaşam öyküsünün dramatizasyonu olarak sunulan 1982 tarihli "Gandhi" filminden anladığım kadarıyla, Mahatma Gandhi (1869 – 1948) bir düşün insanı ya da yaptıklarıyla dünyayı değiştiren bir insan olmaktan çok, sergilediği performans Hintlilerin tepkilerinin uysallaştırılması ve önceleri İngilizlerin sonraları Amerikalıların belirlemiş olduğu tarihsel gelişmelere uyumlulaştırılmasında ideolojik bir alet olarak kullanılan bir aktördür. Bunda filmi çekenlerin eğreti Hintli ve Hindistan tahayyüllerinin oryantalist çarpıtıcılığının etkisi olsa da, muhtemelen belli bir derecede gerçeklik payı da var gibime geliyor. Burada yazdıklarım yaşamış insan olarak Mahatma Gandi hakkında değil, filmdeki Gandi karakteri üzerinedir.

Gandhi, İngilizlerden daha iyi bir İngiliz eğitimi almış, İngilizlerin Güney Afrika'da çalıştırdığı genç bir Hintli olarak ekranda belirmeye başlıyor. Güney Afrikalıları sonuç olarak kendilerini zayıflatacak, İngilizlerin işine gelecek biçimde İngilizlere karşı eylemlere yönlendiriyor. İngiltere merkezli iktidarın yayıldığı hegamonya alanında bu tür şahsiyetler tipiktir. Güney Afrika'daki pilot çalışmada başarılı olması üzerine asıl görev yeri olan ülkesi Hindistan'a gönderiliyor.

Gandhi Hindistan'ın kendi yetiştirdiği bir evladı değildir. O sanki gökten (ki bu durumda gök İngiltere oluyor) inmiş bir melek gibidir. İlkin Hintlilerin yaşayış tarzını öğrenmeye girişmesi; bana bedenen Hintliye benzese bile pek de Hintli olmadığı için bunu yapmak durumunda kaldığını düşündürdü. Gandhi'nin bilgevari biçimde bulup Hintlilere önerdiği, zor kullanma tekelinin İngilizlere bırakılması, İngilizlerin koyup istedikleri zaman kaldırdıkları ya da istedikleri gibi değiştirdikleri yasalara uymak ve sürekli olarak bu yasalardaki değişiklikleri izlemesi, sonuçlarına katlanmak kaydıyla İngilizlerin Hintlilerden istediklerinin yapılmaması; ve Hintlilerin yaptıklarının ya da yapmadıklarının yasal ya da yasal olmayan sonuçlarına tepki göstermemesidir.Hintliler önerdiklerine uyarlarsa İngilizler "Anladık; bunlar bizim istediklerimizi yapmayacaklar." diye düşünüp, kendiliklerinden çekip

gidecekler. Filme bakarsak sonunda mucizevi biçimde haklı çıkıyor. Böyle bir şey olamayacağına göre, İngilizler Hindistan dışındaki gelişmelerle Hindistan'dan ayrılmak zorunda kalmışlardır; ama Gandhiciler "İngilizleri Hindistan'dan çıkmaya zorlayan bu etmenler nasılsa Hindistan'da gözlenemiyor." diye kendilerine paye çıkartmışlardır. Zaten İngilizlerin otoritesine tabi, İngiltere eğitimli bedenen Hint görünümlü şahsiyetlere görevlerini teslim etmenin getirdiği tatlı hüznü yaşayan İngiliz yetkililer de bu konuda destek olmuşlardır.

İnsanların davranışlarının yoğun biçimde o saplantıyla oluşan zihinlere dayanmaya başlamasıyla birlikte, kamuoyuna yansıdığı haliyle Gandhi'nin kişiliğiyle simgeleşen zorba olmayan zorba ideali olarak medeniyet saplantısı, ilk etkisinin tersine nihai olarak bir yandan o bölgenin insanlarının birbirlerine karşı cepheleşerek kardeş kavgasına tutuşup parçalanmalarına, diğer yandan bölgenin ecnebiler tarafından sömürüsünün olabilecek en yüksek düzeye çıkmasına, dolayısıyla fakirleşmeye yaradı; elbette, bu sonuca varılmasına İslamın onu kanımca İslamlıktan çıkaran sapkın yorumları da küçümsenmeyecek katkılarda bulundu. Halbuki, Gandhi'nin sahneye çıktığı dönemlerde, bugünkü Hindistan, Pakistan ve Bangladeş'i kapsayan bölgede geniş ve gönençli bir Hint milletinin oluşması kuvvetle olasıydı. O zamanlar orada fiilen ne olduğunu bilemiyorum; ama filmden benim aldığım ders bu.